

AGG

ΠΕΤΡΟΥ Α. ΑΓΓΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙ ΚΑΤΙΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ
ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΕΝ ΔΙΚΗ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΛ. ΒΙΤΣΙΚΟΥΝΑΚΗ

6 - Ὅδου Ἀριστείδου - 6

1919

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΕΤΡΟΥ Α. ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΥ

ΟΙ ΚΑΤΙΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ

ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΕΝ ΔΙΚΗ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ

ΟΙ ΚΑΤΙΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ

ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΕΝ ΔΙΚΗ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΩΣ

1916

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

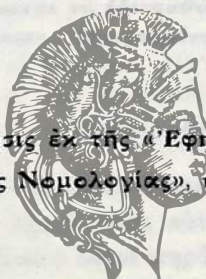
ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΟΙ ΚΑΤΙΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ
ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΕΝ ΔΙΚΗ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Ἑφημερ. Ἑλληνικῆς καὶ
Γαλλικῆς Νομολογίας», τόμ. XXXVIII (1919).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΛ. ΒΙΤΣΙΚΟΥΝΑΚΗ

6 — Ὁδὸς Ἀριστείδου — 6

1919

ΟΙ ΚΑΤΙΩΝΤΕΣ ΤΗΝ ΔΙΑΚΟΝΙΑΝ

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΕΝ ΔΙΚΗ ΔΙΑΔΥΤΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Α. ΒΙΣΣΙΝΟΥ

Η — Γραφ. Στρώμας — 6

1898

ΟΙ ΚΑΤΙΟΝΤΕΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΩΝ ΩΣ ΜΑΡΤΥΡΕΣ ΕΝ ΔΙΚΗ, ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ

§ 1.

Ἡ ἡμετέρα πολιτικὴ Δικονομία ἐν ἄρθρῳ 866 ὀρίζει, δι' ἀναφορᾶς εἰς τὴν διάταξιν τοῦ ἁρθροῦ 685, περὶ τῶν ἐπὶ διαζυγίου ἀποδεικτικῶν μέσων τὰ ἐξῆς :

- Ἡ ὁμολογία ἐνὸς τῶν συζύγων ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν. Ἐκ
- τοῦ ἐναντίου δὲ δύνανται νὰ ἐξετασθῶσιν ὡς μάρτυρες, οἷτε
- συγγενεῖς τῶν διαδίκων, ἐξαιρουμένων τῶν παίδων καὶ
- τῶν ἀπογόνων, καὶ οἱ ὑποσέται, ἀλλ' ἀπόκειται εἰς τὸ δικαστήριον νὰ κρίνῃ περὶ τοῦ ἀξιοπίστου αὐτῶν.

Ἄρθρον 685 §§ 2, 3(1)

Ὡς ἔχει τὸ κείμενον τοῦ ἁρθροῦ, δύναται ἐκ πρώτης ὄψεως νὰ γεννηθῇ ἀμφιβολία περὶ τῆς ἐννοίας αὐτοῦ ὡς πρὸς τοὺς κατιόντας τῶν διαδίκων, ἂν δηλαδὴ οὗτοι κηρύσσωνται ἐντελῶς ἀνίκανοι νὰ μαρτυρήσωσιν ἐν δίκῃ περὶ διαζυγίου μεταξὺ τῶν γονέων τῶν, ἂν εἶναι μόνον ἐξαιρετέοι τῇ αἰτήσῃ τοῦ καθ' οὗ προσάγονται ὡς μάρτυρες ἐν πάσῃ περιπτώσει ἄνευ ἄλλης περαιτέρω ἐρεύνης, ἢ ἂν ἄλλο τι κρατῇ ἐν προκειμένῳ.

Οἱ ἡμέτεροι συγγραφεῖς δὲν δύνανται νὰ βοηθήσωσιν ἡμᾶς πρὸς ἄρσιν τῆς ἀμφιβολίας, διότι δὲν ἡσχολήθησαν εἰδικώτερον περὶ τὴν ἐρμηνείαν τῆς ἐν λόγῳ διατάξεως, περιοριοριζόμενοι εἰς ἀπλὴν σχεδὸν ἀντιγραφὴν τοῦ κειμένου τοῦ ἁρθροῦ. Οὕτω ἐξ αὐ-

- (1) Τὸ γερμανικὸν κείμενον τοῦ ἁρθροῦ τούτου ἔχει ὡς ἐξῆς : «Das
• Eingeständniss eines der beiden Ehegatten macht keinen Beweis.
• Dagegen können auch Verwandte der Parteien, mit einziger Ausnahme der Kinder und Descendenten, desgleichen Dienstboten
• als Zeugen vernommen werden. Ihre Glaubwürdigkeit ist aber
• dem weisen Ermessen des Gerichtes überlassen».

τῶν ὁ Οἰκονομίδης⁽¹⁾ λέγει ἀπλῶς, ὅτι: «δύνανται ὁμῶς νὰ ἐξετασθῶσιν ὡς μάρτυρες οἱ τῶν διαδίκων ὑπηρεταὶ καὶ συγγενεῖς πλὴν τῶν κατιόντων». Ὁ Εὐκλείδης⁽²⁾ λέγει ἐπίσης ταῦτα μόνον: «δεκτοὶ καὶ οἱ συγγενεῖς πλὴν τῶν κατιόντων, καὶ οἱ ὑπηρεταὶ τῶν συζύγων ὡς μάρτυρες». Ὁ Ρουσσόπουλος⁽³⁾ ἀποφαίνεται, ὅτι: «δύνανται νὰ ἐξετασθῶσιν ὡς μάρτυρες οἱ συγγενεῖς τῶν διαδίκων, ἐξαίρουμένων τῶν παίδων καὶ τῶν ἀπογόνων, ἀλλ' ἀπόκειται εἰς τὸ δικαστήριον νὰ κρίνῃ περὶ τοῦ ἀξιοπίστου αὐτῶν». Ἐπίσης ὁ Εὐθυμίου⁽⁴⁾: «τὰς τοιαύτας περιπνώσεις προεἶδεν ὁ νομοθέτης, ἐπιτρέψας διὰ τοῦ ἄρθρου 685 καὶ 689 τὴν ἐξέτασιν ὡς μαρτύρων τῶν συγγενῶν τοῦ διαδίκου (ἐξαίρουμένων τῶν παίδων καὶ τῶν ἀπογόνων) προκειμένου περὶ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης, ἢ περὶ διαζεύξεως. Ἀλλ' ὁμῶς καὶ ἐνταῦθα τὴν περὶ τῆς ἀξιοπιστίας αὐτῶν κρίσιν ἀφῆκεν εἰς τὰ δικαστήρια».

Μόνος ὁ Ποταμιάνος δὲν περιορίζεται εἰς ἀπλὴν ἀντιγραφὴν τοῦ κειμένου τοῦ ἄρθρου, ἀποφαινόμενος⁽⁵⁾, ὅτι: «δυνάμει τῶν ἄρθρων 685 καὶ 326, συγχωρεῖται γ' ἀκουσθῶσιν ὡς μάρτυρες οὐ μόνον οἱ ὑπηρεταὶ τῶν διαδίκων, ἀλλὰ καὶ οἱ συγγενεῖς, πλὴν τῶν κατιόντων, οἵτινες οὔτε ἠδύναντο βεβαίως, οὔτε ἔπρεπε νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς μάρτυρες ἐν δίκῃ περὶ διαζεύξεως τῶν ἰδίων γονέων». Ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης περικοπῆς φαίνεται, ὅτι, κατὰ τὸν Ποταμιάνον, τὸ ἄρθρον κατέστησεν ἀνικάνους πρὸς μαρτυρίαν τοὺς κατιόντας τῶν διαδίκων ἐν δίκαις περὶ διαζυγίου ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τῶν ἐντελῶς ἀνεπιτηδείων μαρτύρων (durchaus untüchtige Zeugen) τῶν ἄρθρων 321 ἐπ. τῆς Πολ. Δικονομίας καὶ ὅτι, κατ' ἀκολουθίαν, οὗτοι, προσκομιζόμενοι ὡς μάρτυρες ὑπὸ τινος τῶν διαδίκων, ἀποβάλλονται καὶ ἐξ ἐπαγγέλματος ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου, οὐ ἐνώπιον γίνεται ἡ διεξαγωγὴ τῶν μαρτυρικῶν ἀποδείξεων, ἢ τοῦ Εἰσηγητοῦ, εἰς ὃν ἀνετέθη ἡ ἐξέτασις τῶν μαρτύρων καὶ ἀνευαίτησιν τοῦ ἐτέρου τῶν διαδίκων, κατὰ τὸ ἄρθρον 323 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας.

(1) Οἰκονομίδης, Ἐγχειρίδ. § 151 σημ. 8 (ἐκδ. Λιβαδῶ 2, 218).

(2) Εὐκλείδης, Δικον. § 303 σημ. 5 (3, 1488).

(3) Ρουσσόπουλος, περὶ ἀποδείξεως, ἐν Θέμ. Σγούτα 6, 185.

(4) Εὐθυμίου, περὶ ἀποδείξεως § 87 σ. 119.

(5) Ποταμιάνος, Πολιτ. Δικον. § 1025 (3,501).

§ 2

Ἐκ τῆς νομολογίας γνωρίζω μόνον δύο αποφάσεις τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν, τὰς ὑπ' ἀριθ. 925 καὶ 2033 (1917), ὧν μόνον ἡ πρώτη ἐρευνᾷ εἰδικώτερον τὸ ζήτημα, ἐνῶ ἡ δευτέρα περιορίζεται εἰς ἀντιγραφὴν σχεδὸν τοῦ κειμένου τῆς Πολιτ. Δικονομίας. Ἡ πρώτη σκέπτεται ὡς ἑξῆς:

«Ἐπὶ δικῶν περὶ διαζυγίου κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἀρθροῦ 685 § 3 τῆς Πολιτ. Δικονομίας δύνανται νὰ ἐξετασθῶσιν ὡς μάρτυρες οἱ συγγενεῖς τῶν διαδίκων, ἐξαίρουμένων τῶν παίδων καὶ τῶν ἀπογόνων, ἡ δὲ διάταξις αὕτη, ἐξαίρεσιν εἰσάγουσα τῶν διατάξεων τῶν ἀρθρῶν 324 § 6 καὶ 7 καὶ 326 τοῦ αὐτοῦ νόμου, ἐφαρμογὴν ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν κοινῶν παίδων τῶν ἐν τῇ περὶ διαζυγίου δίκῃ συζύγων καὶ δικαιολογεῖται ἐκ τῆς σκέψεως, ὅτι ὁ νομοθέτης ἠθέλησε ν' ἀποκλείσῃ τοὺς παῖδας καὶ ἀπογόνους τῶν ὑπὸ διαζευξίν συζύγων ἀπὸ τῆς ἀναμίξεως ἐν ταῖς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δίκης καταθέσεσιν ἐναντίον τοῦ ἐτέρου τῶν γονέων ἢ προγόνων αὐτῶν γεγονότων, ἅπαντα, λόγῳ τῆς φύσεως ἐνίων ἐκ τῶν λόγων διαζυγίου, ἐκ στόματος τῶν προσώπων τούτων βεβαιούμενα, προσβάλλουσι τὸν πρὸς ἐστὶν καὶ ἀμαρτήσαντας τυχὸν γονεῖς ἢ προγόνους ὀφειλόμενον ἐκ τοῦ στενοῦ συγγενικοῦ δεσμοῦ σεβασμόν, εἶναι δὲ δυνατόν, ματαιουμένης δι' οἰονδήποτε λόγον τῆς διαζεύξεως, νὰ προκαλέσωσιν οἰκιακὰς ψυχρότητας καὶ ἔχθρας ἐν τῇ περαιτέρῳ συμβιώσει. Βάσιμος ὤθεν ἡ ἔνστασις τῆς ἐναγομένης περὶ ἐξαίρέσεως τοῦ μάρτυρος υἱοῦ αὐτῆς καὶ τοῦ ἐνάγοντος συζύγου τῆς Χ. καὶ ἀποβλητέα ἡ κατάθεσις τοῦ μάρτυρος τούτου, μὴ δυναμένη νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου».

Ἡ δὲ δευτέρα, ὡς ἔπεται:

«Ἐπὶ δίκης διαζυγίου δύνανται νὰ ἐξετασθῶσιν ὡς μάρτυρες καὶ συγγενεῖς πλὴν τῶν κατιόντων (ἀρθρ. 585 Πολ. Δικ.) ὤθεν ἐξαίρετός ὁ μάρτυς Χ., υἱὸς τῶν διαδίκων συζύγων, κατὰ τὴν νομίμως ὑποβαλλομένην ἔνστασιν τῆς ἀνακοπτοῦσης».

Τὸ Πρωτοδικεῖον φαίνεται δεχόμενον τὴν γνώμην, ὅτι οἱ κατιόντες δὲν εἶναι ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν, ἀλλ' ὅτι τὸ ἐρμηνεύ-

μενον ἄρθρον, λέγον: «ἐξαιρουμένων τῶν παίδων καὶ τῶν ἀπογόνων», καθιστᾷ αὐτοὺς ἐξαιρετέους ἄνευ περαιτέρω ἐρεῦνης.

Ὅντως, ἐκ πρώτης ὄψεως τὸ κείμενον τοῦ ἄρθρου φαίνεται καθιεροῦν, ὡς πρὸς τοὺς κατιόντας, διάφορον ἀρχὴν καὶ καθιστῶν αὐτοὺς ἀνικάνους πρὸς μαρτυρίαν ἢ τοῦλάχιστον ἀποβλητέους τῇ αἰτήσῃ τοῦ ἐτέρου τῶν διαδίκων ἄνευ ἄλλης ἐξετάσεως. Ἐν τούτοις ἐγγυτέρα τοῦ ἄρθρου μελέτη εἶναι ἱκανὴ νὰ πείσῃ πάντα, ὅτι ἡ ἔννοια αὐτοῦ εἶναι ὅλως διάφορος.

§ 3.

Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 685 ἐλήφθη ἐκ τῆς τότε ἰσχυροῦσης γαλλικῆς νομοθεσίας καὶ δὴ ἐκ τοῦ ἄρθρου 251 τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος, ὅπερ εἶχεν ὡς ἐξῆς:

«Les parents des parties, à l'exception de leurs enfants » et descendants, ne sont pas reprochables du chef de la » parenté, non plus les domestiques des époux en raison » de cette qualité, mais le tribunal aura tel égard que de » raison aux dépositions des parents et des domestiques⁽¹⁾».

(1) Τοῦτέστιν: «Οἱ συγγενεῖς τῶν διαδίκων, ἐξαιρέσει τῶν τέκνων καὶ » κατιόντων αὐτῶν, δὲν εἶναι ἐξαιρετέοι λόγῳ τῆς συγγενείας, οὐδ' οἱ » ὑπηρετοὶ τῶν συζύγων συνεπεία τῆς ιδιότητός των ταύτης, ἀλλὰ τὸ δι- » καστήριον ἐκτιμᾷ δεόντως τὰς καταθέσεις τῶν συγγενῶν καὶ τῶν ὑπη- » ρετῶν».

Ὅμοίαν διάταξιν περιέχει καὶ ἡ πολιτικὴ δικονομία τῆς Βάδης § 1043: «Οἱ συγγενεῖς τῶν συζύγων, ἐξαιρέσει τῶν κατιόντων αὐτῶν (mit Ausnahme » ihrer Abkömmlinge), δὲν δύνανται λόγῳ συγγενείας νὰ ἐξαιρεθῶσιν » ὡς μάρτυρες μηδὲ ν' ἀρνήθωσι τὴν μαρτυρίαν των», συνδυαζομένην πρὸς τὴν γενικὴν διάταξιν τῆς § 182 ἐδάφ. 1—2, καθ' ἣν ἐξαιρέτεοι μάρτυρες εἰσὶ καὶ οἱ κατ' εὐθείαν γραμμὴν συγγενεῖς ἢ κηδεσταὶ τῶν διαδίκων ἄνευ διακρίσεως βαθμοῦ, ὡς καὶ οἱ ἐκ πλαγίου μέχρι δευτέρου βαθμοῦ συγγενεῖς ἢ κηδεσταί.

Τὸ αὐτὸ ὁρίζει καὶ ἡ πολιτικὴ δικονομία τῆς Γενεύης, ἄρθρ. 189: «... Οἱ διάδικοι δύνανται νὰ ἐξετάσωσι τοὺς εἰρημένους (ἐν ἄρθρῳ » 188) συγγενεῖς καὶ κηδεστάς, ἐξαιρέσει τῶν κατιόντων (à l'exception » des descendants...) ἐν ταῖς δίκαις διαζυγίου ἢ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης » καὶ κοίτης», ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ ἄρθρον 188, καθ' ὃ εἰσὶν ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν οἱ κατ' εὐθείαν γραμμὴν συγγενεῖς ἐπ' ἄπειρον, οἱ ἀδελφοὶ καὶ

Ἡ διάταξις αὕτη τοῦ ἄρθρου 251 τοῦ Γαλλικοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος καθιέρου ἐξαίρεσιν τῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 268 καὶ 283 τῆς Γαλλικῆς Πολιτικῆς Δικονομίας, κατὰ μὲν τὴν πρώτην τῶν ὁποίων οἱ κατ' εὐθεΐαν γραμμὴν συγγενεῖς ἢ κηδεσται τοῦ ἐνὸς τῶν διαδίκων, ὡς καὶ οἱ σύζυγοι, ἔστω καὶ διεζευγμένοι, αὐτῶν, εἰσὶν ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν, κατὰ τὴν δὲ οἱ λοιποὶ συγγενεῖς ἢ κηδεσται τοῦ ἐνὸς τῶν διαδίκων μέχρις ὁρισμένου βαθμοῦ εἰσὶν ἀπλῶς ἐξαίρετέοι μάρτυρες, καὶ ἐσθμαινεν, ὅτι οἱ συγγενεῖς πάντες — πλὴν τῶν κατιόντων — ἄνευ διακρίσεως μεταξὺ ἀνικάνων πρὸς μαρτυρίαν (οἱ οἱ ἐν ἄρθρῳ 268 Γαλλικῆς Πολιτικῆς Δικονομίας) καὶ ἐξαίρετῶν ἀπλῶς (οἱ οἱ ἐν ἄρθρῳ 283 Γαλλικῆς Πολιτικῆς Δικονομίας) δὲν ἦσαν — προκειμένου περὶ διαζυγίου ἢ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης — οὐδ' ἐξαίρετέοι μάρτυρες, ἐξεταζόμενοι ἐλευθέρως, μόνον δὲ ἡ ἐκτίμησις τῆς ἀξιοπιστίας αὐτῶν ἀνετίθετο εἰς τὸ δικαστήριον. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς κατιόντας, τὸ ἄρθρ. 251 τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος δὲν εἰσήγεν ἐξαίρεσιν ἐπ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐπὶ μόνων τῶν λοιπῶν συγγενῶν· ὅθεν ἐπὶ τῶν κατιόντων παρέμενεν ἰσχύουσα ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 268 γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας, καθ' ἣν οὗτοι εἰσὶν, ὡς εἴρηται, ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν. Οὕτω ἡρμηνεύετο γενικῶς τὸ ἄρθρον 251 γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος ἐν Γαλλίᾳ· ὁ Demolombe, ἐν παραδείγματι, διδάσκει (1), ὅτι: «τὸ ἄρθρον 183 εἶναι ὁ γενικὸς κανὼν, ὁ ὁποῖος δέον νὰ τηρῇται εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς αὐτὸς ὁ νόμος δὲν κατήργησεν αὐτόν· ὅθεν τὸ ἄρθρον 251 τοῦ Ναπολεοντείου Κώδικος καταργεῖ αὐτὸ μόνον ἐν μέρει καὶ καθ' ὅσον ἀφορᾷ μόνον τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς ὑπηρέτας...» ὅθεν τὸ ἄρθρον 283 παραμένει τὸ κοινὸν δίκαιον...».

ἀδελφαί, οἱ θεῖοι καὶ ἀνεψιοὶ καὶ οἱ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ ἀγχιστεῖς, ἐτι δὲ καὶ ὁ ἕτερος τῶν συζύγων, ἔστω καὶ διεζευγμένος. Bellot, Loi sur la procédure civile du canton de Genève suivie de l'exposé des motifs² (Paris 1837) σ. 158. Οὕτω καὶ ἡ ρουμανικὴ πολιτικὴ δικονομία, ἀρθρα 191, 192. Alexandresco, droit ancien et moderne de la Roumanie (Louvain — Bucarest 1897) σ. 416.

(1) Demolombe, Traité de mariage et de la séparation de corps 2e (Paris 1861) N° 480, ἐνθα καὶ περὶ τῆς ἐκδοχῆς ἀποφάσεων τινῶν τῶν γαλλ. δικαστηρίων, περὶ τῆς εἰδικώτερον § 4 σ. 11-12 σημ. 3.

§ 4.

Τοῦ διαζυγίου καεαργηθέντος ἐν Γαλλίᾳ διὰ τοῦ νόμου τῆς 8 Μαΐου 1816, αἱ σχετικαὶ πρὸς αὐτὸ διατάξεις τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος δὲν κατηργήθησαν ρητῶς ὑπὸ τοῦ νομοθέτου, ἀλλ' ἀφέθησαν ἐν ἰσχύϊ ὡς συμπλήρωμα τῶν περὶ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης διατάξεων⁽¹⁾. Μεταξὺ τῶν διατάξεων τούτων ἀφέθη ἐν ἰσχύϊ καὶ ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα διάταξις τοῦ ἀρθροῦ 251 τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος, ἣν μετέφερεν ὁ συντάκτης τῆς ἡμετέρας πολιτικῆς δικονομίας Maurer ἐν ἔτει 1834 καὶ παρ' ἡμῖν, οὕτως ὥστε ἀπλὴν μετάφρασιν αὐτῆς, ἐπὶ λέξει σχεδόν, ἀποτελεῖ τὸ ἀρθρον 685 § 3 τῆς ἡμετέρας Πολιτικῆς Δικονομίας, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς παραβολῆς τῶν δύο κειμένων.

Ἄλλ' ὁ νόμος τῆς 27 Ἰουλίου 1884, ὁ τροποποιηθεὶς ἐν πολλοῖς ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς 18 Ἀπριλίου 1886, ἐπανάφερεν ἐν Γαλλίᾳ τὸ διαζύγιον, ὁ τελευταῖος δ' οὗτος νόμος τὴν μνημονευθεῖσαν διάταξιν τοῦ ἀρθροῦ 251 τοῦ γαλλ. ἀστικοῦ κώδικος μετέφερεν εἰς τὸ ἀρθρον 245 § 2 αὐτοῦ, τροποποιηθεὶς κατὰ τὴν διατύπωσιν μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ κατὰ τὸ οὐσιαστικὸν περιεχόμενον⁽²⁾, ὡς ἐξῆς:

«Les parents, à l'exception des descendants, et les do-

(1) Baudry — Lacantinerie, *Precis* ¹¹ (1912 ἐπ.) 1. No 590. Ἐν Βελγίῳ ἐξακολουθοῦσι νὰ ἰσχύωσιν ἔτι ἀμετάβλητα τόσον τὸ ἀρθρον 251 ἀστικοῦ κώδικος, ὅσον καὶ τὰ ἀρθρα 268 καὶ 283 τῆς πολιτικῆς δικονομίας.

(2) Ἡ διατύπωσις τοῦ ἀρθροῦ ἐκρίνετο πλειμελῆς, κυρίως διότι τοῦτο λέγον: «οἱ συγγενεῖς τῶν διαδίκων, ἐξαίρεσει τῶν τέκνων καὶ κατιόντων αὐτῶν, δὲν εἶναι ἐξαιρετέοι...», ἔδιδε λαβὴν εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι, κατὰ τὸ ἐξ ἀντιδιαστολῆς ἐπιχείρημα, καθίστα τὰ τέκνα καὶ τοὺς κατιόντας ἐξαιρετέους, ὅτι δηλαδὴ περιεῖχε θετικὴν διάταξιν, εἰσάγουσαν ἐξαιρέσιν ἀπὸ τῶν γενικῶν διατάξεων καὶ ὡς πρὸς τὰ τέκνα καὶ τοὺς κατιόντας αὐτῶν, οὓς καθίστα ἀπὸ ἀνικάνων πρὸς μαρτυρίαν (οἳοι ἦσαν κατὰ τὰς γενικὰς διατάξεις) ἐξαιρετέους, ἐνῷ ἡ ἔννοιά του ἦτο, ὅτι κατέλειπεν ἀθίκτους τὰς γενικὰς διατάξεις ὡς πρὸς τὰ τέκνα καὶ τοὺς κατιόντας αὐτῶν. Πρβλ. ἐν γένει Garçonnet, *Procédure* 7e (1903) σ. 570 ἐπ., ἰδίᾳ σμμ. 20 καὶ Baudry — Lacantinerie, *Précis* 11e No 631. Ἄλλως φρονεῖ Martin, ἐν Aubry et Rau, *Cours de droit civil français* 7e (1913) § 476 σ. 291 σμμ. 38 bis. Ὅρα καὶ κατωτέρω σ. 11-12 σμμ. 3.

» mestiques des époux peuvent être entendus comme témoins». (1)

Ἡ διάταξις αὕτη ἐξακολουθεῖ νὰ προσαρμόζεται πρὸς τὰ ἄρθρα 268 καὶ 283 τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας, ἅτινα παρέμειναν ἀμετάβλητα, ὡς εἶδομεν αὐτὰ ἀνωτέρω. Οὕτω ἐν Γαλλίᾳ καὶ νῦν οἱ συγγενεῖς τῶν συζύγων δὲν εἶναι οὐδ' ἐξαιρετέοι μάρτυρες, κατ' ἐξαιρέσειν τῶν ἐν ἄρθροισι 268 καὶ 283 γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας κρατούντων· ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τοὺς κατιόντας, τὸ ἄρθρον 251 δὲν περιλαμβάνει καὶ αὐτοὺς μετὰ τῶν κατ' ἐξαιρέσειν ἀκουσμένων μαρτύρων, κατ' ἀκολουθίαν ἐπ' αὐτῶν παραμένει καὶ ἐπὶ διαζυγίου ἰσχύουσα ἡ γενικὴ διάταξις τοῦ ἄρθρου 268 γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας, καθ' ἣν, ὡς εἴρηται, οὗτοι εἰσὶν ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν. Ὡστε τὸ ἄρθρον 245 § 2 (νέον) τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος (ἄρθρον 251 παλαιόν) δὲν καθιστοῦν αὐτὸ ἀνικανότητα τῶν κατιόντων πρὸς μαρτυρίαν, οὐδὲ μεταβάλλει αὐτοὺς εἰς ἐξαιρετέους, ἀλλὰ δηλοῖ μόνον, ὅτι οἱ κατιόντες δὲν περιλαμβάνονται ἐν τῇ ὑπὲρ τῶν λοιπῶν συγγενῶν καθιερωμένῃ ἐξαιρέσει, ἐάν δε κηρύσσονται ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν, τοῦτο γίνεται οὐχὶ λόγῳ τοῦ ἄρθρου τούτου (245 § 2 νέου ἢ 251 παλαιοῦ τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος), ἀλλὰ λόγῳ τῆς γενικῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 268 τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας, ἣν τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀφῆνε ἀθικτον ὡς πρὸς τοὺς κατιόντας καὶ ἐπὶ διαζυγίου ἢ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης. Τοῦτο ὑποδηλοῦσι σαφῶς καὶ οἱ γάλλοι ἐρμηνευταὶ τῶν ἐν λόγῳ διατάξεων. Οὕτω λ.χ., ὁ Glasson ἀποφαίνεται, (2) ὅτι : «... ἐξαιρετικῶς ἐπὶ διαζυγίου καὶ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης πάντες οἱ συγγενεῖς καὶ αὐτοὶ οἱ ἀνιόντες, πλὴν τῶν κατιόντων, δύνανται ν' ἀκουσθῶσιν ὡς μάρτυρες (Νόμος τῆς 18ης Ἀπριλίου 1886· ἄρθρον 245 ἀστικοῦ Κώδικος)... Ἐν πάσῃ περιπτώσει οἱ κατιόντες τῶν συζύγων παραμένουσιν ἀνίκανοι νὰ ὦσι μάρτυρες (restent incapables d'être témoins)...», παραμένονσι δηλ. ἀνίκανοι δυνάμει τῆς γενικῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 268 τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας. (3)

(1) Τοῦτέστιν : «Οἱ συγγενεῖς, ἐξαιρέσει τῶν κατιόντων καὶ οἱ ὑπὲρ αὐτῶν συζύγων δύνανται νὰ ἀκουσθῶσιν ὡς μάρτυρες».

(2) Glasson, Précis de procédure 1re σ. 847 in fine.

(3) Ἐσφαλμένη, κατ' ἀκολουθίαν, ἡ γνώμη τοῦ μόνου ἀντιδοξοῦντος

Bartin, ἐν Aubry et Rau, Cours 7^ο (1913) § 476 σ. 291 σημ. 38 bis (ἴδε ὁμως καὶ Pandectes Françaises Répertoire, V^ο Divorce N^ο 2157), καθ' ὃν ἐκ τῆς διατυπώσεως τοῦ ἄρθρου (245 § 2 γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικος), συνάγεται ὅτι τοῦτο καθιστᾷ τοὺς κατιόντας ἐξαιρετέους μόνον κατὰ τὸ ἄρθρον 270 τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας. Ὅρα καὶ Planiol, Traité élémentaire de droit civil I^ο (1915) N^ο 1912 in fine. (Ἐσφαλμένη ἐπίσης εἶναι καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁρθῶς ἀποδοκιμάζεται γενικῶς ἡ ἐκδοχὴ ἀποφάσεων τινῶν τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων (Γαλλικὸν Ἀκυρωτικόν, ἀποφασίς 8 Ἰουλίου 1813, Sirey 15 1, 128. Ἐφετεῖον Caen 28 Ἰανουαρίου 1874, Sirey 1874, 2, 169), καθ' ἣν τὸ ἄρθρον 251 τοῦ γαλλικοῦ Κώδικος (ἄρθρ. 245 § 2 νέον) καταργεῖ τελείως τὰς γενικὰς διατάξεις τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας, οὕτως ὥστε πέρα τῶν ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ μαρτύρων δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλοι ἐξαιρετέοι μάρτυρες ἐπὶ δικῶν διαζυγίου (καὶ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης). Demolombe, Traité de mariage etc. 2^ο N^ο 480, Baudry, Tacantinerie 1^η N^ο 631, Aubry et Rau — Martin 7^ο § 476 σημ. 37 2^η δεχόμενοι, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον τροποποιεῖ μόνον ἐν μέρει τὰς γενικὰς διατάξεις, αἵτινες, ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ, ἐξακολουθοῦσιν ἰσχύεσαι. Ἀλλὰ νομοθεσίαι εἰσὶν ἡττον τῆς Γαλλικῆς καὶ τῶν μνηθειῶν αὐτὴν ἀντιθέσαι ὡς πρὸς τοὺς κατιόντας ὡς μαρτύρους ἐν δίκῃ περὶ διαζυγίου. Οὕτω λ.χ. ἡ Ἰταλικὴ πολιτικὴ δικονομία ἐπιτρέπει ἐπὶ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης (separazione personale tra coniugi) — μὴ ὑφισταμένου ἐν Ἰταλίᾳ διαζυγίου — τὴν ἐξέτασιν ταύτην τῶν συγγενῶν καὶ αὐτῶν τῶν κατιόντων, κατ' ἐξίρσεσιν τῆς ἐπὶ τῶν λοιπῶν υποθέσεων κρατούσης ἀρχῆς, καθ' ἣν οἱ κατ' εὐθείαν γραμμὴν συγγενεῖς ἢ κηδεσταὶ τοῦ ἐνὸς τῶν διαδίκων, μεταξὺ τῶν ὁποίων περιλαμβάνονται καὶ οἱ κατιόντες αὐτῶν, ὡς καὶ ὁ σύζυγος, ἔστω καὶ κεχωρισμένος, εἰσὶν ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν («Non possono essere sentiti come testimoni i parenti e gli affini in linea retta du una delle parti, o il coniuge, ancorché separato, salvo nelle quistioni di stato o di separazione personale tra coniugi; e quando siano sentiti non si ha riguardo alla loro deposizione»). Ἰταλικὴ Πολιτικὴ Δικονομία ἄρθρον 236 § 1) ἐπιφυλάσσειται ὁμως τὸ δικαίωμα τῆς προτάσεως λόγων καθιστώντων ὑποπτον τὴν κατάθεσιν τῶν κατιόντων (proporre i motivi che possono rendere sospetta la deposizione del testimone) ὡς καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου μάρτυρος καὶ ἐπὶ πάσης υποθέσεως. Ἰταλικῆς πολιτικῆς δικονομίας ἄρθρον 237. Πρβ. Mortara, Manuale della procedura civile 1, § 360.

Πρὶν ὅμως διάφορον εἶναι τὸ σύστημα τῆς νέας γερμανικῆς, αὐστριακῆς καὶ οὐγγρικῆς δικονομίας. Πρβ. γερμανικῆς πολιτικῆς δικονομίας §§ 383 ἐπ., 385, 391 ἐδ. 2, 393, 402, 607, 617, 620, Stein, die Zivilprozessordnung für das deutsche Reich 11^η (1913) σ. 122, 249 ἐπ., 256 ἐπ., 919, 925, 935. Kleinfeller, Lehrbuch des deutschen Zivilprozessrechts § 92 III.

§ 5

Αἱ γενικαὶ διατάξεις τῆς ἡμετέρας πολιτικῆς δικονομίας⁽¹⁾ εἰσὶ διάφοροι τῶν γαλλικῶν· παρ' ἡμῖν κατὰ τὸ ἄρθρον 324 § 7 οἱ συγγενεῖς ἢ κηδεσταὶ τοῦ διεξάγοντος τὴν ἀπόδειξιν κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἢ ἐκ πλαγίου μέχρι τοῦ 4ου βαθμοῦ (καὶ ἐπομένως καὶ οἱ κατιόντες τῶν διαδίκων) εἰσὶ κατὰ κανόνα (πλὴν ἐξαιρέσεών τινων, περὶ ὧν κατωτέρω) ἐξαιρετέοι κατ' αἴτησιν τῶν διαδίκων καὶ οὐχί, ὡς ἐν Γαλλίᾳ, τινὲς μὲν ἐξαιρετέοι, τινὲς δὲ ἀνεπιτήδευτοι πρὸς μαρτυρίαν, τοῦτο δὲ διότι ὁ συντάκτης τῆς ἡμετέρας δικονομίας ἠκολούθησεν ἐν τούτῳ οὐχὶ τὴν γαλλικὴν νομοθεσίαν, ἀλλὰ τὴν ἑτέραν αὐτοῦ πηγὴν, τὰ βαυαρικὰ νομοσχέδια.⁽²⁾ Ἀλλὰ

2b, aa. c. § 134 III. VI. Αὐστρ. Hofdecret τῆς 23 Αὐγούστου 1819 περὶ διαδικασίας ἐν ταῖς γαμικαῖς διαφοραῖς (διαζυγίου μὴ ἐπιτροπομένου ἐν Αὐστρίᾳ, ἀλλὰ μόνον ἀκυρώσεως τοῦ γάμου, χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης καὶ χωρισμοῦ τοῦ γάμου (Trennung der Ehe), Αὐστριακοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος § 93) §§ 9 ἐπ. 13 ἐπ. Αὐστριακῆς Πολιτικῆς Δικονομίας § § 321 ἐπ. 336 ἐδ. 2, 334 καὶ Neumann-Kommentar αὐτ. Schuster v. Bonnot, österreich. Civilprocessrecht § 78. Pollak, System des österreichischen Zivilprozessrechtes § 133, Οὐγγρικῆς Πολιτικῆς Δικονομίας 1911, § 299 ἐδ. 1, § 300 ἐδ. 3.

(1) Τὰ ἄρθρα 321—330 Πολιτικῆς Δικονομίας περιέχουσι διατάξεις γενικὰς, ἐφαρμοζομένας ἐφ' ὅλων τῶν δικῶν καὶ πάντων τῶν δικαστηρίων, ὡς ἀποτελοῦντα μέρος τοῦ βιβλίου Γ' τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας τοῦ ἐπιγραφομένου «Διαδικασία εἰς πολιτικὰς ὑποθέσεις» καὶ τοῦ α' αὐτοῦ τμήματος, τοῦ ἐπιγραφομένου «Γενικοὶ ὁρισμοὶ ἐφαρμοζόμενοι εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῶν δικαστηρίων». Ὡστε διὰ τὴν κριτὴν τι διάφορον ἐφ' ὁρισμένης τινὸς δίκης, δεόν ν' ἀναγράφονται εἰδικαὶ δι' αὐτὴν διατάξεις, ἐν ὁλοσχερεὶ ἐλλείψει ἢ ἐν σιγῇ τῶν ὁποίων ἰσχύουσιν αἱ παρατεθεισαὶ γενικαί. Ὅρα ἀνωτέρω § 4 σ. 10 καὶ σημ. 2, 11 καὶ σημ. 3.

(2) Πρβ. Πολιτικῆς Δικονομίας 321, 322 § 1 πρὸς Βαυαρικὰ νομοσχέδια 1825 § 529, 1827 § 292, 1831 § 246. Πολιτικῆς Δικονομίας 323 πρὸς Βαυαρικὰ νομοσχέδια 1825 § 528, 1827 § 295 ἐδ. 1, Πολιτικῆς Δικονομίας 324 πρὸς Βαυαρικὰ νομοσχέδια 1825 § § 531 καὶ 533, 1827 § § 293 καὶ 294, 1831 § § 247 καὶ 248 ἐδ. 1, Πολιτικῆς Δικονομίας 325 πρὸς Βαυαρικὰ νομοσχέδια 1825 § 532, 1825 § 532', 1827 § 295 ἐδ. 3, Πολιτικῆς Δικονομίας 326 πρὸς Βαυαρικὰ νομοσχέδια 1825 § 534, 1827 § 296, 1831 § 250. Ὅρα καὶ τὴν νεωτέραν Βαυαρικὴν Δικονομίαν ἄρθρα 400—401, Barth, Commentar zur neuen Civilprozessordnung für das Königreich Bayern 2 (Nördlingen 1870) § 253 σ. 282 ἐπ.

κατὰ τὸ ἄρθρον 326 § 2 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας ἐξετάζονται οἱ τε συγγενεῖς καὶ κηδεστοὶ τοῦ ἄρθρον 323 § § 6 καὶ 7 «ὅταν» πρόκειται περὶ τῶν κατὰ τὴν οἰκογένειαν γεννήσεων, γάμων, θανάτων καὶ γαμικῶν διαφορῶν καὶ δὲν εἶναι τρόπος νὰ ἀνακαλυφθῇ ἄλλως ἢ ἀλήθεια». Ταῦτα γενικῶς ἐπὶ γαμικῶν διαφορῶν, μετὰ τῶν ὁποίων περιλαμβάνεται ἀναμφιδόλως καὶ τὸ διαζύγιον.⁽¹⁾

Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου ὁμοῦς τὸ ἄρθρον 686 Πολιτικῆς Δικονομίας παραπέμπει ὡς πρὸς τὴν ἐπ' αὐτοῦ διαδικασίαν εἰς τὰς περὶ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης διατάξεις τῶν ἁρθρῶν 682—685, ἐξ ὧν τὸ ἤδη ἀπασχολοῦν ἡμᾶς ἄρθρον 685 § 3 ὀρίζει δι' εἰδικῆς διατάξεως, ἥτις, λόγῳ τῆς παραπομπῆς, ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τοῦ διαζυγίου, ὅτι, κατ' ἐξαιρέσιν τῶν κοινῶν κανόνων, δύνανται νὰ ἐξετασθῶσιν ὡς μάρτυρες καὶ συγγενεῖς τῶν διαδίκων «ἐξαιρέσει» μόνον τῶν τέκνων καὶ κατιόντων («mit einziger Ausnahme» der Kinder und Descendenten). Οὕτως ἔχον τὸ ἄρθρον καὶ ἐκ τοῦ γαλλικοῦ δικαίου, κατὰ τὰ εἰρημένα, ληφθέν, δεόν νὰ ἐρμηνευθῇ ὡς καὶ τὸ γαλλικὸν ἀντίστοιχον αὐτοῦ κείμενον, ἀλλὰ συμπῶνως πρὸς τὸ διάφορον περιβάλλον, ὅπερ ἔχει παρ' ἡμῖν· εἰσάγει, δηλαδή, ἐξαιρέσιν εἰς τοὺς κοινούς κανόνας μόνον ὡς πρὸς τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς τῶν διαδίκων, οὐχὶ δὲ καὶ ὡς πρὸς τοὺς κατιόντας, ὡς πρὸς οὓς, μὴ εἰσάγον καίνοτομίαν τινά, ἀφήνει κρατούσας τὰς γενικὰς διατάξεις. Πρόκειται, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, οὐχὶ περὶ θετικῆς διατάξεως, ἀλλὰ περὶ ἀρνητικῆς, ὀνομαζούσης τοὺς κατιόντας μόνον ὅπως μὴ περιλάβῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ἐξαίρεσιν· ἀντὶ νὰ ὀρίσῃ ὁ νόμος θετικῶς τοὺς συγγενεῖς, ὧν τὴν ἐξέτασιν ἐξαιρετικῶς ἐπιτρέπει (κατ' ἐξαιρέσιν τοῦ κανόνος τοῦ ἁρθρου 324 § 7), παραλείπων μόνους τοὺς κατιόντας, ἀντὶ νὰ εἴπῃ τοῦτέστι: «δύνανται νὰ ἐξετασθῶσιν ὡς μάρτυρες οἱ τε ἀνιόντες καὶ οἱ ἐκ» πлагίου συγγενεῖς τῶν διαδίκων...», προϋτίμησε νὰ ὀρίσῃ αὐ-

(1) Μετὰ τῶν γαμικῶν διαφορῶν (Ehesachen) συγκαταλέγουσι καὶ ἐν Γερμανίᾳ τὸ διαζύγιον. Stein, Zivilprozessordnung (1913) 2 § 606 Anm. III σ. 216 ἐπ. Kleinfeller, Lehrbuch des deutschen Zivilprozessrechts § 134 2. Aufl. Παρ. παρ' ἡμῖν Ἐφετεῖον Ἀθηνῶν 4 (1917), Θέμ. 28, 202 ἐπ. (ὅπερ ὁμοῦς ἐσφαλμένως δὲν περιλαμβάνει μετὰ τῶν γαμικῶν διαφορῶν καὶ τὴν περὶ ἀνερώσεως γάμου δίχην) καὶ Α. Π. 250 (1908), Θέμ. 20, 161 ἐπ.

τοὺς ἀποθετικῶς, ὀνομάζων γενικῶς τοὺς συγγενεῖς, πλὴν ὥρισμένης κατηγορίας αὐτῶν, τῶν κατιόντων. (1) Ἀφοῦ ὁμως παρ' ἡμῖν κατὰ τὰς γενικὰς διατάξεις οἱ κατιόντες δὲν εἶναι, ὥς ἐν Γαλλίᾳ, ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν, ἀλλ' ἀπλῶς ἐξαιρετέοι καὶ περιλαμβανονται μεταξὺ τῶν διατάξεων τούτων καὶ αἱ τῶν ἀρθρῶν 325—330 Πολιτικῆς Δικονομίας, κατ' ἀνάγκην θ' ἀποφνθῶμεν παρ' ἡμῖν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἐν Γαλλίᾳ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διαφόρων γενικῶν διατάξεων τῆς δικονομίας των διδασκόμενα, ὅτι οἱ κατιόντες τῶν διαδίκων καὶ ἐπὶ δίκης περὶ διαζυγίου εἰσὶν ἀπλῶς ἐξαιρετέοι καὶ ὅτι ἐφαρμοσθήσονται καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ πᾶσαι αἱ γενικαὶ διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 325—330 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας.

§ 6

Κατὰ ταῦτα, διὰ τοῦ ἀρθροῦ 685 § 3 τροποποιῶνται τὸ ἀρθρον 326 § 2, τὸ ἀρθρον 324 § 7 καὶ αἱ λοιπαὶ γενικαὶ διατάξεις μόνον ὡς πρὸς τοὺς ἀνιόντας καὶ τοὺς ἐκ πλαγίου συγγενεῖς, οὐχὶ δὲ καὶ ὡς πρὸς τοὺς κατιόντας, ἐφ' ὧν ἔχουσι πλήρη ἐφαρμογήν. Ἐπομένως, προκειμένου μὲν περὶ τῶν λοιπῶν γενικῶν διατάξεων πλὴν τῆς περὶ διαζυγίου δίκης (2), ἐξετάζονται ἐλευθέρως πάντες οἱ κατὰ τὸ ἀρθρον 324 §§ 6 καὶ 7 ἐξαιρετέοι συγγενεῖς καὶ κηδεσταὶ ὁσάκις δὲν δύναται νὰ ἀνακαλυφθῇ κατ' ἄλλον τρόπον ἢ ἀλήθεια, προκειμένου δὲ περὶ δίκης διαζυγίου, οἱ μὲν ἀνιόντες καὶ οἱ ἐκ πλαγίου συγγενεῖς τῶν διαδίκων ἐξετάζονται πάντοτε

(1) Τὸ παρὰ πρῶσι τῶν Γάλλων συγγραφέων ἀπαντῶμενον, ὅτι θὰ ἦτο αἰτιολογία νὰ μαρτυρῶσιν οἱ κατιόντες κατὰ τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς των, οὐ ἀπλήρησις, φαίνεται, εἶναι τὰ παρὰ Ποταμιάνῳ, αὐτ. καὶ αἱ αἰτιολογίαι τῆς ὑπ' ἀριθ. 925 (1917) ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν, φέρεται ὡς αἰτιολογία τῆς μὴ εἰσαγωγῆς καὶ ὡς πρὸς τοὺς κατιόντας τῶν διαδίκων ὁμοίως τῇ διὰ τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς εἰσαχθεῖσῃ ἐξαίρεσιν καὶ ἐπομένως τῆς ἰσχύος καὶ ὡς πρὸς τοὺς κατιόντας τῶν διαδίκων καὶ ἐπὶ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης τῆς γενικῆς διατάξεως τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς δικονομίας, καθ' ἣν οὗτοι εἰσὶν ἀνίκανοι πρὸς μαρτυρίαν ἐπὶ πάσης ὑποθέσεως. Παρ' ἡμῖν ὁμως μόνον ὡς ἐπιχειρημα ὑπὲρ μεταβολῆς τοῦ κρατοῦντος δικαίου θὰ ἦδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ.

(2) Καὶ τῆς περὶ χωρισμοῦ ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης, ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι οὗτος ἰσχύει παρ' ἡμῖν.

ἐλευθέρως, ἀποκειμένης ὁμῶς εἰς τὸ δικαστήριον τῆς κρίσεως περὶ τῆς ἀξιοπιστίας των, οἱ δὲ κατιόντες ἐξετάζονται ἐλευθέρως μόνον ὁσάκις δὲν δύναται νάνακαλυφθῇ ἡ ἀλήθεια ἄλλοθεν. Μὴ συντρεχούσης τῆς περιπτώσεως τοῦ ἄρθρου 326 § 2, κατ'ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 325 § 1 Πολιτικῆς Δικονομίας κατιῶν κοινὸς ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων γνωστοποιηθεὶς ὑπ' ἀμφοτέρων, δὲν δύναται πλέον νὰ ἐξαίρεθῃ,⁽¹⁾ κατιῶν δὲ τοῦ ἑνὸς τῶν συζύγων,⁽²⁾ γνωστοποιηθεὶς μὲν ὡς μάρτυς ὑπὸ τοῦ ἐτέρου δὲν δύναται πλέον νὰ ἐξαίρεθῇ αἰτήσῃ τοῦ τελευταίου τούτου ὡς ὑπ' αὐτοῦ γνωστοποιηθεὶς, ἐξαίρεται ὁμῶς τῇ αἰτήσῃ τοῦ ἔχοντος αὐτὸν κατιόντα καὶ καθ' οὗ προτείνεται ὡς μάρτυς,⁽³⁾ γνωστοποιηθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ ἔχοντος αὐτὸν κατιόντα ἐξαίρεται αἰτήσῃ τοῦ ἐτέρου, οὐχὶ ὁμῶς καὶ τοῦ γνωστοποιήσαντος αὐτόν.⁽⁴⁾ Ἐπίσης ἐὰν ὁ ἀντίδικος τοῦ προσάγοντος πρὸς ἐξέτασιν κατὰ τὰνωτέρω κατιόντα παραλίπη νὰ αἰτησῇ τὴν ὑπὲρ ἑαυτοῦ τεθειμένην ἐξαίρεσιν τοῦ μάρτυρος, αὐτὸς ἐξετάζεται κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 325 § 2 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας.

Τέλος, συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 326 § 1 Πολιτικῆς Δικονομίας καὶ ὁ

(1) Τοῦτο οὐ μόνον διὰ τὸν ἐκτεθέντα λόγον, ἀλλὰ καὶ συνεπεία τοῦ ἄρθρου 326 § 1, περὶ οὗ κατωτέρω σελ. 16 inf., 17 καὶ σημ. 3, πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ ὁποίου θὰ ἤρκει γνωστοποίησις καὶ ὑπὸ τοῦ ἑνὸς μόνον τῶν συζύγων.

(2) Δ.χ. τέκνον αὐτοῦ ἐκ προηγουμένου γάμου ἢ θετὸν ἢ φυσικὸς κατιῶν (προκειμένου περὶ μόνης τῆς συζύγου, διότι κατὰ τὸ παρ' ἡμῖν κρατοῦν Ρωμαϊκὸν δίκαιον οἱ νόμοι δὲν ἔχουσι πατέρα). Κατωτέρω § 7 σ. 18.

(3) Διότι ἀληθῶς μὲν κατὰ τὸ ἄρθρον 324 § 7 Πολιτικῆς Δικονομίας ἐξαιροῦνται ἐν ἄλλοις καὶ οἱ κατ' εὐθείαν γραμμὴν συγγενεῖς καὶ κηδεσταὶ μόνον τοῦ διεξάγοντος τὴν ἀπόδειξιν, οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ ἀντιδίκου του, ἐν προκειμένῳ ὁμῶς, λόγῳ τοῦ μεταξὺ τῶν διαδίκων ὑφισταμένου γάμου, ὁ κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἐξ αἵματος συγγενὴς τοῦ ἑνὸς τῶν συζύγων (τοῦ καθ' οὗ ἡ ἀπόδειξις) εἶναι τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἐξ ἀγχιστείας συγγενὴς τοῦ ἐτέρου (διεξάγοντος τὴν ἀπόδειξιν) καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἐξαίρετός. Ἐκ τοῦ ὅτι ὁ πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς συζύγους βαθμὸς τῆς συγγενείας εἶναι ὁ αὐτός, δὲν ἔπεται, ὅτι ἐφαρμοσθήσεται τὸ ἄρθρ. 326 § 1, διότι μετὰ τοῦ μὲν τῶν συζύγων εἶναι συγγενὴς ἐξ αἵματος, μετὰ τοῦ δὲ ἐξ ἀγχιστείας. Πρβ. κατωτ. σ. 17 καὶ σημ. 3.

(4) Διὰ τοὺς ἐν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει λόγους.

κατιῶν ἐξετάζεται ὡς μάρτυς «ἐὰν ἡ πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς διαδίκους» σχέσις εἶναι ἡ αὐτή. Ἐάν, κατ' ἀκολουθίαν, ὁ ὡς μάρτυς ἐξεταστέος κατιῶν ἢ κοινὸς ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων, δὲν εἶναι ἐξαίρετός, διότι ἡ πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς διαδίκους σχέσις του εἶναι ἡ αὐτή·⁽¹⁾ δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ ἂν ὁ μάρτυς ἢ κατιῶν τοῦ ἐνὸς μόνον τῶν διαδίκων, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ κατιῶν οὗτος καθίσταται μὲν διὰ τοῦ γάμου τοῦ γονέως του εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν συγγενῆς καὶ τοῦ ἐτέρου τῶν συζύγων, οὐχὶ ὅμως ἐξ αἵματος, ἀλλ' ἐξ ἀγχιστείας, ἥτις εἶναι σχέσις διάφορος τῆς ἐξ αἵματος συγγενείας, τὸ δὲ ἄρθρον δὲν λέγει καὶ, ὅτι ἄργεὶ ὁ λόγος ἐξαίρεσεως ὅταν ὁ βαθμὸς τῆς συγγενείας εἶναι ὁ αὐτός,⁽²⁾ ἀλλ' ὅταν ὁ μάρτυς συνδέεται διὰ τῆς αὐτῆς «σχέσεως» πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς διαδίκους.⁽³⁾ ⁽⁴⁾

(1) Ἡ ἐν Γαλλίᾳ κατὰ πλειοψηφίαν διδομένη λύσις, ὅτι ἡ ἀνικανότης τῶν κατιόντων ἐφαρμογὴν ἔχει τόσον ἐπὶ τῶν κατιόντων τοῦ ἐνὸς τῶν συζύγων, ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν κοινῶν κατιόντων ἀμφοτέρων τῶν συζύγων, (Garçonnet, Traité 7e § 2817 σημ. 2e, Bartin ἐν Aubry et Rau 7e σ. 291 σημ. 38, Pandectes Françaises Répertoire Vo Divorce Nos 2177, 2178. Contra Demolombe, Mariage 2e No 480 bis κλπ.) δὲν δύναται νὰ ἐπιδεῖξηται παρ' ἡμῖν, διότι οἱ Γάλλοι σπεύδονται διατάξεως ὁμοίας πρὸς τὴν τοῦ ἀρθροῦ 326 § 1 τῆς ἡμετέρας πολιτικῆς δικονομίας. Ἐν Γαλλίᾳ δέχονται ἐπίσης, ὅτι τὸ αὐτὸ κρατεῖ καὶ ἐπὶ τῶν φυσικῶν τέκνων τῶν συζύγων. Περὶ τῆς παρ' ἡμῖν ἐφαρμοστῆς λύσεως ὄρα ἀνωτέρω σελ. 16 σημ. 2, κατωτέρω § 7.

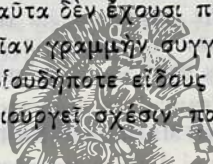
(2) Καίτοι καὶ τότε θὰ ἠδύνατο νὰ σημαίη, ὅτι δὲν ἐξαίρεται ὁ μάρτυς ὁ ὢν κατὰ τὸν αὐτὸν βαθμὸν ἐξ αἵματος συγγενῆς ἢ κατὰ τὸν αὐτὸν βαθμὸν ἀγχιστεὺς πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς διαδίκους.

(3) Wenn das Verhältniss zu beiden Partheien gleich ist, κατὰ τὸ γερμανικὸν κείμενον τοῦ ἀρθροῦ. Οὕτω καὶ Εὐκλείδης, Πολιτικὴ Δικονομία 2, 1060 σημ. 3 Α. Π. 120 (1861) ἐν Πείρᾳ Ἰωννίδου 3, 2279, Ἐφετεῖον Ἀθηνῶν 248 (1903), ἥς τὸ σχετικὸν μέρος ἐλλεῖπει ἐν Θέμ. 14, 520. Πρωτοδικεῖον Χαλκίδος 440 (1902). Ἀντιλέγουσι Λιβαδάς ἐν Οἰκονομίῃ, Ἐγγειρίδιον 2, 191, σημ. 11. Α. Π. 499 (1904), Θέμ. 16, 338 ἐπ. (εἰσηγ. Μ. Χατζάκος), 117 (1905), Θέμ. 17, 83 (Εἰσηγ. Α. Πεταλάς). Πρβ. Α. Π. 250 (1908), Θέμ. 20, 261 ἐπ. (εἰσηγ. Μ. Μαρούδης) καὶ 104 (1914), Θέμ. 25, 322 ἐπ. Ὡστε ἐξαίρετός εἶναι ὁ κατιῶν τοῦ ἐνὸς τῶν συζύγων καὶ ὅταν προσάγεται ὡς μάρτυς ὑπὸ τοῦ ἐτέρου, διότι εἶναι κατ' εὐθείαν γραμμὴν κηδεστής τοῦ διεζάγοντος τὴν ἀπόδειξιν, δὲν εἶναι δὲ ἡ πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς διαδίκους σχέσις τοῦ μάρτυρος ἢ αὐτῆ, ἵνα ἐφαρμοσθῇ τὸ ἀρθρον 326 § 1 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας.

(4) Τὰ ἐκτεθέντα ἰσχύουσι μόνον ὡς ἀξίαι πρόκειται νὰ κριθῇ ἂν ὁ κα-

§ 7

Αλλά τίς, ἄρά γε, εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ ὅρου «παῖδες καὶ ἀπόγονοι;» Νοοῦνται μόνοι οἱ γνήσιοι κατιόντες ἢ καὶ οἱ φυσικοί; μόνοι οἱ ἐξ αἵματος ἢ καὶ οἱ ἐξ ἀγχιστείας; περιλαμβάνονται ἐν αὐτῷ καὶ οἱ ἐξ υἱοθεσίας καὶ νομιμοποιήσεως κατιόντες;

Νομίζω, ὅτι ὁ ὅρος «παῖδες καὶ ἀπόγονοι» εἶναι ταυτόσημος πρὸς τὸν ἐν ἄρθρῳ 324 § 7 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας «οἱ κατ' εὐθεϊαν» γραμμὴν συγγενεῖς ἢ κηδεσταί», ἡ δὲ διαφορὰ τῆς διατυπώσεως ὀφείλεται εἰς τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν πηγῶν, ἐξ ὧν ἠντλησεν ἑκατέραν αὐτῶν ὁ νομοθέτης, διότι, ὡς εἴρηται, ὁ μὲν ἀπέρρευ-

 σεν ἐκ τῆς γαλλικῆς νομοθεσίας, ὁ δὲ ἐλήφθη ἐκ τῶν βαυαρικῶν νομοσχεδίων. Κατ' ἀκολουθίαν περιλαμβάνονται καὶ τὰ φυσικὰ τέκνα, ἀλλὰ μόνον ὡς πρὸς τὴν μητέρα, διότι κατὰ τὸ παρ' ἡμῶν κρατοῦν ἀστικὸν δίκαιον ταῦτα δὲν ἔχουσι πατέρα, ὡς ἐπίσης καὶ οἱ ἐξ ἀγχιστείας κατ' εὐθεϊαν γραμμὴν συγγενεῖς, ἤτοι οἱ σύζυγοι τῶν κατιόντων, καὶ οἱ ἐξ οἰουδήποτε εἴδους υἱοθεσίας θετοί, διότι καὶ ἡ ἀτελής υἱοθεσία δημιουργεῖ σχέσιν πατρὸς καὶ τέκνου, καὶ οἱ ἐκ νομιμοποιήσεως. (1)

τιῶν εἶναι ἐξαιρετέος ἢ μὴ λόγῳ τῆς ιδιότητός του ταύτης. Ὡστε δὲν ἀποκλείεται ἡ ἀνικανότης ἢ ἡ ἐξαίρεσις τοῦ κατιόντος ὡσάκως συντρέχει ἄλλος τις ἐκ τῶν λόγων ἀνικανότητος καὶ ἐξαίρέσεως τῶν ἀρθρῶν 321 καὶ 324 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν δύναται νὰ ἐξαيرهθῇ ὡς κατιὼν διότι συντρέχει τις τῶν ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων, ὡς λ.χ. ἡ τοῦ ἀρθροῦ 326 § 1 Πολιτικῆς Δικονομίας. Περὶ τῶν ἐν Γαλλίᾳ ὁμοίως διδασκομένων ἴδε ἀνωτέρω § 4 σ. 11 σημ. 3, ἐνθα καὶ περὶ τῆς ἀντιθέτου γνώμης ἀποφάσεών τινων τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων.

(1) Ἴδε καὶ ἀνωτέρω σ. 16 σημ. 2. Πρβλ. ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνεῖαν τοῦ ἀρθροῦ 324 § 7 Πολιτικῆς Δικονομίας Οἰκονομίδην-Λιβαδάν, Ἐγχειρίδιον 2 § 131 σημ. 7, Εὐκλείδην, Πολιτικὴ Δικονομία 2 § 219 σ. 1055—1056 καὶ σημ. 12. Περὶ τῶν ἐν Γαλλίᾳ διδομένων, διαφόρων ἔν τισιν, ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς συναφοῦς νομοθεσίας, λύσεων, ὅρα Pandectes Françaises Répertoire Vo Divorce Nos 2175 ἐπ. Πρβλ. καὶ Martin, ἐν Aubry et Rau 7e σ. 291 σημ. 38.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000082776

A10339

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ